

Järle Byablad

NR 4 DECEMBER 1990

Tryckt i Örebro

ÅRGÅNG 16

VI VANN - IGEN !!

AXBERGSHAMMAR
SKOLA SKA INTE
LÄNGRE LÄGGAS NED!

GOD JUL ÖNSKAR REDAKTIONEN

BILDGÅTAN

Hur mycket minns vi av året som gått?

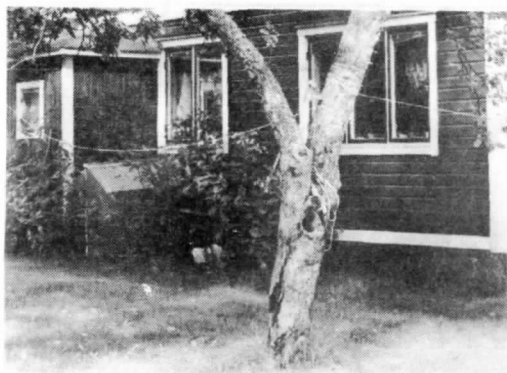
Vi har tittat i vårt bildarkiv och tagit fram några bilder från året som varit.

Fundera och skriv ner ditt svar.

Lämna det i Berit Bergmans brevlåda, nr 299,
713 91 NORA.

SENAST DEN 5 FEBRUARI SKALL VI DITT SVAR.

MYCKET FINA PRISER !!!!! JUST DET !!!!!

2. Vem bor i detta hus ?

3. Vad heter denna person ?

4. Vad är det de firar ?

1. Vad är detta ?

5. Vad tittar de på (ei fotografen)?

6. När dukades detta bord?

7. Vilken teaterpjäs spelas?

8. Var står dessa möbler?

9. Utslagsfråga: Vem sitter på bänken?

VYKORTSTÄVLING

BLIVANDE VYKORT ÖVER JÄRLE
SÖKES

Byalaget trycker upp
det/de vinnande.

Kanske blir det just ditt
kort som 7000 turister
vill köpa till sommaren...

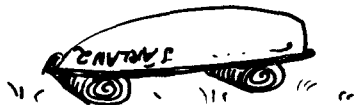
Vi söker både kort
(svartvita eller färg)
eller teckningar med
Järlemotiv.

En opartisk kommitté
kommer att utses. Fina
priser likaså.

Lämna ditt bidrag till
Mats Svensson, tel 0587-
502 74, senast 5 feb.

Höstens brorensning har
ägt rum. Brorensare var
Stefan Mauritzon, Mikael
Ekström, Ingemar, Karin,
Märta och Adam Bergman.
För ovanlighetens skull
bestod gänget inte bara
av män. Fyra av den var
ungdomar. Bygdens
muskelkraft verkar vara på
tillväxt.

Byalaget äger nu en ny båt
- Järlan 2 . . För att
minska stöldriskan kommer
den att förvaras på en
undanskymd plats vintertid.

Vägverket har beslutat att
asfaltera i Järle By
mellan 50-skyltarna.
Byalaget har bett om
asfaltering ut till R 60
men fått nej.

Sju av åtta hus i centrala
Järle är nu på plats. Det
8:e ska bli ett
energismått lösvirkeshus.

Isbanan/boliplanen vid
stationen har nu belysning
och mål. Den är med andra
ord KLAR ATT SPOLA !!!

JULLÄSNING OM SOMMAREN

SOMMAR VID EN JÄRNVÄGSSTATION

av
BERIT SPONG

Från en av våra trogna läsare, Gunnar Tegner i Helsingborg, har vi fått en artikel som han hittat i ett gammalt nummer av Svenska Dagbladet från 1936. Den återger hela berättelsen som författarinnan Berit Spong en gång skrev om sina upplevelser från en sommar i Järle och dess omnejd. En liten del av denna fina berättelse finns i byalagets broschyr sedan flera år men nu kan det vara dags att läsarna i detta och nästa nummer få ta del av hela berättelsen. Så bra är den. Stort tack till bidragslämnaren.

redaktionen

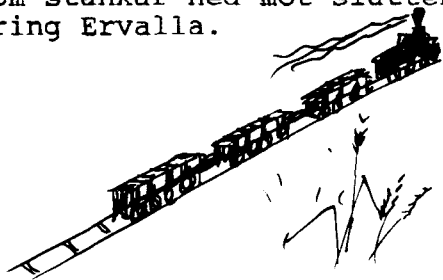
- Angloket kommer stänkande upp från den bördiga slätten vid Ervalla, stannar vitväsande vid perrongen, knogar vidare på nytt och lägger sin blågrå rökplym över skogarna och mossarna, som kransa den lilla bergslagsstaden Nora. Det är redan som det halvgamla, det blir snart rörande som en antikvit. I den magnifika tystnad, som tillhör mångmilaskogar, hör jag

dess tunga flåsning upp till villan tvärs över ån, men röken vajar luktlös och dekorativ över björkarna och granarna, och den lilla skymten i gläntan av dess drakkropp längs järnvägsbron har just i år upphört att vara en sevärighet för min son, som under sin fjärde vinter hunnit bli

blaserad på tåg i Örebro. Men i köket ger man det fortfarande namn: Tidningståget, Safttåget, Kaffetåget, Badtåget, alltefter de olika förlustelser, som det medför eller inleder på dagen. Här ute på det verkliga landet har tåget fått något av natur och den naturens lagbundenhet, som en lantbo har att underkasta sig i sin livsföring. Det har blivit släkt med solen, så att säga. Hur det skulle gå om tidtabellen ändrades, vet jag inte - tidningarnas uppträdande vid hängmattan och trädgårdsbordet skulle ju nödvändigt ändras, så småningom kanske också kaffets och saftens.

Men någon sevärighet är det inte längre, inte mer än solen. Det är så gammalt här med tåget. Det är äldst här med tåget, äldst i hela Sverige. Och jag måste genast upprepa, vad man förr - innan bilarna togo ordet

ur ens mun - alltid sade till de gäster man var nere och mötte på stationen här - sade för att imponera litet från början och taga ur dem stadsföraktet för ställets ringa mått av civilisation: "Nu står ni alla fall på Sveriges äldsta järnvägsstation". Ja, så var det och så är det. Och här bo vi nu igen, och jag skriver dessa rader om min postadress för ett par veckor i skiftet mellan juni och juli, innan man börjar längta till havet, inte till de bergklämda små vikarna utan till en lång öppen sandstrand i Skåne, och man kanske anförtror en vit barnsång eller något annat åt det lilla tåget, som stånkar ned mot slätten kring Ervalla.

För åttiofem år sedan byggdes byggdes här på sträckan Ervalla-Nora landets första järnväg, en liten försöksbana, som väckte sensation. Det första stationshuset uppfördes i Järle, Närkes Järle, som det kallas som telefonstation från en namne, jag vet inte var. Det ligger emellertid inom gränsen till Västmanland. Namnet bäres också av en kvarnby, Övre

Jerle, som ligger längre uppåt ån. Den var på 1600-talet bestämd till stad, och Noras och Lindes borgare fingo befallning att flytta dit, men planen strandade på deras envisa motstånd och missnöje.

Vad bönderna längre söder ut i ådalen satte upp för min vid det långt senare påfundet med järnvägsstationen i Järle har man glömt. Stationshuset åtminstone skämmer ej trakten. Dess låga ljusa väggar äro nu behängda med vildvin och kaprifol, och den prydliga trädgården andas upp sin svalka mot kupéfönstren. Man kan mycket väl förlägga sin kvällspromenad dit, köpa frimärken i luckan och stoppa ett brev i lådan, om det inte brådskar med budskapet. Telegrafstationen är nu flyttad längre upp mot mossen, men förr expedierades även telegrammen i biljettluckan. Var är nu den sirlige söndagsvikarien där, som en gång tog emot och skulle vidarebefordra min formella lyckönskan till en födelsedag? Jag frågade efter lyxblanketter. Han svarade med en liten allvarlig bugning: "De smärre stationerna hava icke dylika blanketter". Då föreslog jag, att man kunde telefonera in telegrammet till Nora och skicka ut det därifrån. Han gick då omkring och letade en stund bland sina papper, kom tillbaka till luckan

och sade som ett slags högdragen ursäkt: "Jag kan icke återfinna telegrafstyrelsens cirkulär, obekant med lokaliteterna som jag är".

"O, han talar ju på vers", tänkte jag och lämnade häpen stationshuset. Själv hade jag som tur var, inte börjat skriva vers, då hade jag väl trott, att han ville förolämpa mig, och ingen vet vad man svarar i en sådan tro.

Men jag har aldrig märkt att någon här "går ner och ser på tåget". Det var väl annat för sjuttiofem år sedan. Vilken upplevelse måste inte tåget ha varit på den tiden! Bergslagsmän och närkesbönder samlades om söndagarna och besågo manligen på nära håll det svarta odjuret, men gummorna gingo långt ifrån in bland hagarna eller på andra sidan ån och nego i sina rynk-krinoliner och höllo korslagda grässtrån gömda i handen, för man kunde ju inte veta än till vilken sida om det jordiska den nya "lokomotivbanan" hörde. Nog hade det ändå varit lugnare med den först planerade hästbanan. Jag har träffat en av dessa åskådare. Det var Jan-Erik, som var nittio år och bodde hos vår arrendator. Jag fick ett lockande väderkorn på honom: det är Jan-Erik, som i sin ungdom gick till fots de tre milen in till Örebro och såg på en avrättning - han kan berättata... Men jag kom aldrig

riktigt till tals med Jan-Erik, växlade bara sommar-gästreplikor med honom och kände, att han tills vidare ville betrakta mig som en utböling, vilket jag ju också var. Nästa sommar var han borta - nej inte död, hade bara flyttat norröver till Fingerboda. Men så gick jag miste om att bli bekant med den, som stått vid en spetsgård och sett den halshuggnes blod samlas upp i en kopp för att ännu rykande ges åt en fallandesjuk, som sedan bands bakom en fjädervagn och tvangs att springa efter skjutsen, så länge han orkade, "för att inte blodet skulle levra sig i honom". Jan-Erik var vidare den som varit med och lagt den första rälsen och åkt den första provresan till Nora med lokomotivet Förstlingen, ett hisnande äventyr och inte utan sina medvetna risker, eftersom järnvägsbron vid Järle redan rasat vid ena fästet och måst ersättas med en provisorisk bro av trä före "jungfru-turen". Stackars Jan-Erik! Just när ungdomens och mannaårens minnen smält samman sina oförenliga motsatser i mild claire-obscure, råkade han in i bröd- och sockerkortens labyrint och blev djupt besviken, när den mandelkubbsförsäljning, som startats vid stationen, snart befanns "fallera under förordningen", som uttryckte sig. Men kristidsvinterns långa mörka mörker utan ljus, fotogen och kar-

bid bar han med ett förunderligt jämnmod. "Se, gumman min och jag, vi går och lägger oss i mörkningen vid 3-tiden, så nattvilan kan vi inte klaga över på ålderdomen."

Nu har Järle station med närmaste område elektriskt ljus, men vi på andra sidan ån ha i ledningarnas rad - vatten, telefon och radio - tills vidare hoppat över ljuset; ett helt förråd av julens röda ljusstumpar föres hit och kommer oss till nytta och nattfjälarna till ofärd. Men vid de sista besöken i sen september dånar en brasa i en öppen tegelspisel mitt emot en solloggias stängda dörr. Så borde den levande solen och den levande elden alltid växla och få halvparten av året var, och den ena tomma helgedomen borde alltid ställa den andra i verkningsfull kontrast. Härute har väl åtminstone Jan-Erik känt den gamla, urnordiska sommarglädjen efter "nattvilan". Men vi talade ju aldrig om sådana saker.

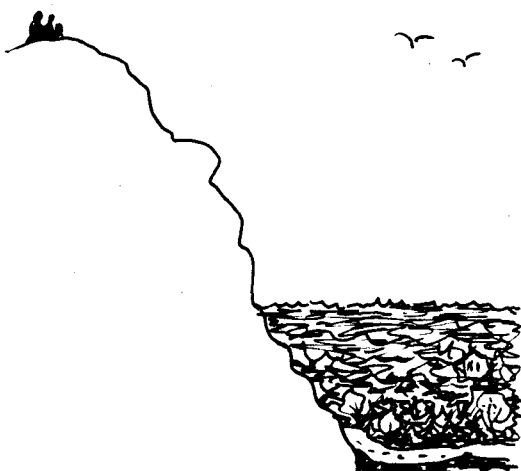
Med en annan gammal järlebo försökte jag där- emot öppna ett samtal om naturen och sommaren. Det var med skomakaren, som bodde ensam i en stuga vid tallmon och vars mest framträdande drag var en verklig odon-gourmandis - han samlade ett helt tvättkar odon varje höst. "Det är en vacker trakt, det här", anmärkte jag. Han svarade belåtet: "Ja, tänk bara på den stora, vackra mösen!" Oförmögen att uppbringa tillräcklig entusiasm för torvmossen, mumlade jag ett tveksamt ja och bytte om samtalsämne. Men antagligen låg bakom hans ord allmogens gamla "funkis"-känsla av att endast det nyttiga är det verkligt sköna. Närmast tänkte han väl på odonen, som gävo honom sovel till brödet. Möjligen tog han också någon hänsyn till till andra människors bröd: torvmossen ger arbete åt sextio man.

Den största torvavnämaren är Norrland, där mossarna tillhöra en yngre geologisk period och ännu inte är mogna för bearbetning. Detsamma gäller om de amerikanska, och till Amerika sändes från torvkoncernen i dessa trakter en mijon ballar torv om året. De användes där dels vid de stora hönserierna och dels vid en hypermodern metod att skydda grasmattorna i storstäderna under de årligen återkommande torkperioder-

na: ovanpå gräset lägges nämligen ett lager av torvströ, som flitigt vattnas, och när torkan är över och höljet avlägsnas, har gräset därunder bevarats friskt och grönt. Med hjälp av torvmossen i Järle räddas sommaren i Chikago och New-York. Och när allt kommer omkring saknar inte mossen sitt eget behag. Om man följer spåret för tippvagnarna ut bland ladorna och de bruna "kuporna" av torv, känner man sig omvärd och genomkryddad av dess varma dunst; i den dallrande luften flämta odon-, skvattram- och hjortronris ur fulla blad, det blir en stark trotsig doft, en manlig odör, som berusar. Men så fort solen gått ned, är dysterheten där. Då är det som om hela mossen sträckte sig och tøjde sig, och lång, lång blir torvmossen, en enda kilometerlång melankoli.

Den bästa överblicken över Järle får man från det s. k. Skansberget på vår

sida ån. Namnet anger ju något slags befästning, och på södra och västra sidorna kransas den runda kala klippan av en mäktig gråstensmur. Åt norr och öster stupar den brant ned i den forna sjön eller träsket, där ån nu ritar upp sin svartblanka fåra. Det är en typisk fornborg från folkvandringstid med ypperligt läge för ett försvar. Några eldsvedda tallar och småbjörkar spreta svarta i skrevorna, ty här var nyligen ett tillbud till skogsbrand, orsakat av någon ovårdad kaffeeld. Men var det byamännen i Skärmarboda eller trälarna på Flätens gård, som här tände det första bälet och sutto sammankrupna kring bränderna, sedan kvinnorna och boskapen kommit i gott förvar innanför gråstensmuren? Talade de om sitt lilla krig, sin lilla undangömda fara, medan långt borta deras stamfränder plundrade och intogo Rom?

Nu är det fredligt här. Det är bara granarna, som marschera upp mot berget och trängas kring hela horisonten i ett dis, där röken från Frövifors pappersbruk och fabriker i det fjärran Örebro suges upp och försvinner. Klippan håller solvärmens långt ut på kvällen och myggen dansar helst nedomkring ån. Jag kan bli sittande däruppe i en mild fullkomlig ro.

Aftonrodnaden står som en gloria bakom berget på vår skog. Nu blir det svalt i barnkammaren därnere, där ett smultronstrå hänger över tavlan med "Kölner-Dombild" och en kvist med de första mogna blåbären sitter instucken vid ramen.

Min gosse sover där i sin farmors forna rum.

Hela dagen har varit som en vacker men vanlig fjärril, sorglös, ogripbar och flyktig; nu vände den på vingarna, nu vänder den skymningen uppåt. Mätte den slå ut dem i morgon igen och vara sommarglad och vacker och vanlig på nytt!

Besit Jerry

FÖRÄLDER

ÄR DU VÄRDELÖS ????

För någon månad sedan kom ett tjänsteytttrande från Axbergs kommundel gällande ett förslag om föräldrars medhjälp inom barnomsorgen.

Vi saxar:

"Förslaget innebär att 20 föräldrar arbetar för att täcka en heltidstjänst under 1 år. Det arbetar två veckor var, vilket betyder relativt stor rotation av vuxna.

Det arbete som då är lämpligt är kost, lokalvård och ev. administration.

Barnarbete kräver kontinuitet och utbildning och hör inte hemma här".
(understyckningarna är redaktionens)

Vi noterar och undrar om det är så här:

Förälder, var tacksam att du får ha dina barn hemma uunder kvällar och nätter utan att vara utbildad. Framtiden kan innebära föräldrarutbildning med "körkort" för barn. Vem vet?????

VAR DET NÅGOT SMITTSAMT I
LUFTEN PÅ JÄRLE BYADAGIS ?

I december -89 fanns det
16 barn inskrivna på
Järle byadagis. Ett år
senare har 10 av dessa
barn slutat .Man kan fråga
sig VARFÖR. Har de flyttat?
Nej! Har de vantrivts ? Oh
Nej!! Jo, babyboomen slog
även till i Järle och
förärade dessa barn med
syskon.

januari

Daniel Carlsson, Järle

mars

Mathias Hjalmarsson, Torpa

mai

Rikard Harrysson

Norsebäck

juni

Jenny Nygren Lundstorp

Juli

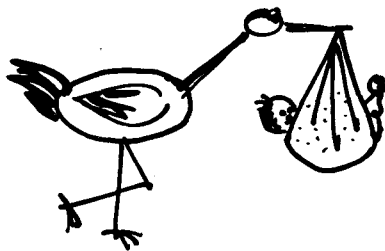
Emma Mauritzon Järleborg

September

Marie Evertsson Järle

November

Flickan sundqvist Järle.

Det finns en framtidstro
här på landet. Vi anser
oss kunna ge våra barn
en god uppväxt i en
naturlig miljö .Järle
Byadagis fylls på med nya
barn och det är bra. Nästa
år blir det aktuellt för
de flesta av barnen plus
småsyskonen att få
barnomsorg. Önskemålet är
naturligtvis att få komma
tillbaka till Järle
Byadagis tillsammans med
sina småsyskon. Vi får
hoppas att
kommundelsansvariga är
medvetna om denna
situation och är positiva
till att finna lösningar.

B.C.

JULOTTA

JULDAGEN 07⁰⁰

i

Betania

Julottekaffe

JÄRLE BYALAGS

ÅRSMÖTE

i

MOGETORPS VÄRDSTHUS

LÖRDAGEN DEN 9 FEB 1991
kl 18.30

MIDDAG,

UNDERHÅLLNING

OCH

ÅRSMÖTE

PRIS: 60:-/pers. Byalaget subventionerar resten som vanligt.

Byabladsredaktionen: Peter Ekström (ansv.utg)
Berit Bergman 0587/50280 (redakt.ansv.)
Mats Svensson (redaktör) Adam Bergman,
Katarin Jiton, Elin Carlsson (distribution)